

הכנסת מרכז המחקר והמידע

ירושלים, ב' בניסן תשע"ו

11 באפריל 2016

מידע לקראת דיון בנושא העברת מינהל המחקר החקלאי - מכון וולקני לגליל

המידע שלהלן נכתב לקראת דיון מהיר בוועדת המדע והטכנולוגיה של הכנסת תחת הכותרת: "פינוי מכון וולקני לחקר החקלאות". הדיון נערך לבקשת יו"ר ועדת המדע, חבר הכנסת אורי מקלב ולבקשת חבר הכנסת יואל חסון. להלן יוצג רקע קצר בנושא המו"פ החקלאי בישראל ומידע תמציתי בעניין הכוונה להעביר את מכון וולקני לגליל; השפעות והשלכות אפשריות של מעבר כזה ועמדות חלק מן הנוגעים בדבר.

רקע

דוח ממשלתי בנושא המו"פ החקלאי בישראל מינואר 2011 מציין:

- **הממשלה משקיעה משאבים ניכרים בשימור ופיתוח היתרון היחסי של חקלאי ישראל, ובפיתוח ידע מתקדם לשימוש חקלאי ישראל. מאמץ זה בא לידי ביטוי בקיומו של מכון מחקר ממשלתי ייעודי לתחום, מינהל המחקר החקלאי (מכון וולקני).**
- **המו"פ החקלאי בישראל מתבסס בעיקרו על השקעה ציבורית, וזאת בין השאר בשל הקושי בהגנה על קניין רוחני בידי חקלאי והשפעות הרחבתיות שיש לפיתוח ידע כזה על כלל חקלאי המדינה. המגזר החקלאי בישראל, כמו במדינות רבות נוספות, זוכה לתמיכה והגנה ממשלתית בשל תרומתו לתועלות חברתיות החורגות מהתוצר הכלכלי הנקי שלו: קידום נוף ושטחים ירוקים, פיתוח הכפר והפריפריה ובטחון מזון.**
- **למרות העלייה המשמעותית במחירי תשומות העבודה, קרקע ומים, החיוניות לתפוקה החקלאית, חשיבותה של החקלאות הישראלית נותרה בעינה. התחרות הגוברת ממדינות מתפתחות ומפותחות כאחד מחייבת השקעה גדולה במו"פ מתקדם, במטרה לשמר יתרונות תחרותיים, ולאפשר את המשך התחרותיות של הסקטור. כישלון בשימור יתרון זה יגרום לצמצום המגזר החקלאי בישראל, או לצורך גובר במגבלות ייבוא, בסבסוד תשומות, ובנטל על המשק הישראלי.¹**

1. נתונים על המו"פ החקלאי הממשלתי בישראל²

על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, כלל המימון הממשלתי למו"פ אזרחי היה בשנת 2014 כ-6.9 מיליארדי ש"ח. הוצאות משרד החקלאות ופיתוח הכפר למו"פ בשנת 2013 היו 13% מכלל הוצאות משרדי הממשלה למו"פ (ללא ות"ת).

¹ המועצה הלאומית לכלכלה, משרד ראש הממשלה, "מינוף המו"פ החקלאי בישראל: המלצות הוועדה הבין משרדית למינוף היתרון היחסי של ישראל בתחום הידע, והטכנולוגיה החקלאית".

² הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, "ההוצאה הלאומית למחקר ופיתוח אזרחי 1989 – 2014" פרסום מס' 163, פברואר 2016.

כלל ההוצאה למימון מו"פ במשרד החקלאות ופיתוח הכפר הייתה 424 מיליוני שקלים (במחירים שוטפים). מתוכם, כ-77% הופנו לביצוע עצמי של מו"פ. כ-32% מכלל תקציב משרד החקלאות ופיתוח הכפר בשנת 2014 הופנו למינהל המחקר החקלאי ולמו"פ.

על פי דוח הוועדה הבינמשרדית למינוף המו"פ החקלאי בישראל, בעוד בכלל מערכת המו"פ משקלו של המגזר העסקי היה בשנת 2010 כ-80%, בתחום החקלאות, המגזר העסקי היה אחראי באותה שנה רק ל-16% מהיקף המו"פ שהתבצע בישראל בתחום. מנתונים אלה עולה התלות הגדולה של מו"פ חקלאי בישראל במגזר הממשלתי והמיעוט היחסי של השקעות של המגזר העסקי במו"פ בתחום זה.³ כאמור לעיל עיקר תקציבי המו"פ החקלאי מרוכזים במשרד החקלאות ובעיקר במכון וולקני.

2. מינהל המחקר החקלאי- מכון וולקני⁴

מינהל המחקר החקלאי הוא המוסד הגדול ביותר בישראל העוסק במחקר חקלאי והוא חוגג השנה 95 שנים להקמתו. תפקידיו העיקריים הם לסייע לחקלאי ישראל בפתרון בעיות שונות, לבצע מחקר ופיתוח בנושאים חדשים ומבטיחים בחקלאות ובמדעי המזון ולתכנן, לארגן וליישם מחקר חקלאי בישראל.

המינהל מפעיל 6 מכוני מחקר העוסקים במחקר תשתיתי-יישומי בכל ענפי החקלאות: המכון למדעי הצמח; המכון למחקר בעלי חיים; המכון להגנת הצומח; המכון למדעי הקרקע, המים, והסביבה; המכון לחקר אחסון ואיכות תוצרת חקלאית ומזון והמכון להנדסה חקלאית. בנוסף, מפעיל המכון 3 חוות חקלאיות.

חוקרי מינהל המחקר החקלאי מלמדים במוסדות להשכלה גבוהה ובקורסים מתקדמים לחקלאות המיועדים למשתתפים מהארץ ומחו"ל ומנחים סטודנטים בעבודותיהם לתארים גבוהים. רבים מהחידושים שפותחו במינהל המחקר החקלאי מיושמים ברמה מסחרית בארץ ובעולם, במיוחד בתחומים הבאים: גידולים מוגנים (חממות), השקיה, חקלאות באזורים צחיחים, טיפול בתוצרת לאחר הקטיף, הגנת הצומח, מיכון וזנים חדשים של פירות, ירקות וצמחי נוי.

3. העברת מינהל המחקר החקלאי-וולקני לגליל

במהלך חודש מרס 2016 פורסם בכלי התקשורת על כוונת הממשלה ושר החקלאות להעביר את מינהל המחקר החקלאי ממשכנו בבית דגן אל הגליל. נושא זה עורר עניין רב וביקורת בקרב עובדי מינהל המחקר ומנהליו, כמו גם בקרב אנשי אקדמיה שונים החוששים מפגיעה במחקר בתחומי החקלאות, והוא עילת הדיון שעברו נכתב מסמך זה. להלן יוצג, מידע עדכני על הנושא ועל סטאטוס הטיפול בו.

על פי מידע שנתקבל ממשרד החקלאות, אכן התקבלה החלטה עקרונית של ראש הממשלה, שר החקלאות והשר לפיתוח הנגב והגליל על העברת מינהל המחקר החקלאי- וולקני לגליל. על פי נציג המשרד, היוזמה להעתקת מינהל המחקר נולדה מתוך הבנת הצורך לחיזוק הפריפריה באמצעות גופים משמעותיים אשר ימשכו לאזור אוכלוסייה חזקה והיא מהווה המשך למדיניות דוגמת העתקת בסיסי צה"ל לדרום הארץ. לדבריו, עבודה בנושא בוצעה על ידי ראשי רשויות בגליל.⁵

³ המועצה הלאומית לכלכלה, משרד ראש הממשלה, "מינוף המו"פ החקלאי בישראל: המלצות הוועדה הבין משרדית למינוף היתרון היחסי של ישראל בתחום הידע, והטכנולוגיה החקלאית".

⁴ אתר [מכון וולקני](#); פרופ' יורם קפולניק, ראש מינהל המחקר החקלאי וולקני, מכתב, 31 במרץ 2016; הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, "ההוצאה הלאומית למחקר ופיתוח אזרחי 1989 – 2014" פרסום מס' 163, פברואר 2016.

⁵ משה ויין, מנהל לשכת מנכ"ל משרד החקלאות, מכתב תשובה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 30 במרץ 2016.

על פי טיוטת הצעת מחליטים תחת הכותרת "הקמת צוות לבחינת העתקת מכון וולקני והקמת מכון למדעי המזון בגליל", מוצע "להקים צוות בין-משרדי שיגבש בתוך 90 יום מתווה להעברת פעילות מכון המחקר החקלאי-מכון וולקני - לגליל, כחלק מיעדי הממשלה בדבר חיזוק הפריפריה. כמו כן יגבש הצוות בשלב ראשון מתווה להקמת מכון למדעי המזון בגליל". על פי טיוטת ההצעה בראש הצוות יעמוד מנכ"ל משרד רוה"מ, וחבריו יהיו: מנכ"ל משרד החקלאות ופיתוח הכפר; מנכ"ל משרד הפריפריה ופיתוח הנגב והגליל; ראש אגף תקציבים או נציג מטעמו, החשבת הכלית או נציג מטעמה; ראש רשות מקרקעי ישראל או נציג מטעמו. הצוות אמור על פי ההצעה להגיש הצעת מחליטים בתוך 90 יום.⁶

על פי דברי ההסבר להצעה, הכוונה היא להעביר את מכון וולקני בשלבים, בהתאם למתווה שיגובש, ובשלב ראשון להקים מכון למדעי מזון שאמור להוות מוקד ידע ומו"פ עבור תעשיית המזון ולתרום לפיתוח תעשייה והבאתן של חברות מזון לפעול בסמוך לו. עוד מצוין בדברי ההסבר, כי "שטח מכון וולקני, כולל השטחים החקלאיים הצמודים, נמצא במרכז הארץ בתחום השיפוט של העיר ראשון לציון ומהווים עתודת בנייה חשובה בלב הארץ".⁷

יצוין, כי מנוסח טיוטת הצעת המחליטים, דברי ההסבר לה ותשובת נציג המשרד עולה כי השיקולים העיקריים המנחים את ההחלטה בעניין הם חיזוק הפריפריה ופינויי של עתודת בנייה במרכז הארץ. נושא שימורו וחיזוקו של המחקר והמו"פ החקלאי בישראל מוזכר בשולי הדברים ולא ברור עד כמה הוא מהווה שיקול בעניין.

3.1. השפעות והשלכות אפשריות של העברת מכון וולקני על פעילותו ועל המחקר החקלאי⁸

כאמור לעיל, נציגי הממשלה שיזמו את ביצוע העברתו של מכון וולקני גורסים כי הוא צפוי להואיל לחיזוקה של הפריפריה – בהעברת אוכלוסייה חזקה לאזור כמו גם ביצירת מקומות תעסוקה ואזורי תעשייה שיימשכו לאזור בשל פעילות המו"פ הצפויה בו. בנוסף, בשל העובדה כי מכון וולקני ממוקם במרכז הארץ וחולש על שטח לא מבוטל, מניחים נציגי הממשלה כי הסבת השטחים הללו לאזורי מגורים יכולים לספק עתודות בנייה ניכרות. מאידך, שאלת ההשלכות על פעילות מכון וולקני והמחקר החקלאי בישראל, לא זוכה למענה כמעט בטיוטת הצעת המחליטים והיא תידון בקצרה להלן.

3.1.1. חוקרי ועובדי וולקני וניהול ההון האנושי

על פי תשובת פרופ' יורם קפולניק ראש מינהל המחקר החקלאי לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, פילוח מקום עבודתם של עובדי המינהל הוא כדלקמן: **בבית דגן**: 614 עובדים; **בנווה יער** שבצפון: 73 עובדים; **בגילת** שבדרום הארץ: 57 עובדים.

פילוח מקום המגורים של עובדי המכון הוא כזה: **במרכז הארץ**: 524 עובדים; **בצפון הארץ**: 111 עובדים; **בדרום הארץ**: 109 עובדים.

⁶ טיוטת הצעת מחליטים "הקמת צוות לבחינת העתקת מכון וולקני והקמת מכון למדעי המזון בגליל", נתקבל מלשכת שר החקלאות.

⁷ שם.

⁸ המידע מבוסס על תשובות שנתקבלו מפרופ' יורם קפולניק, ראש מינהל המחקר החקלאי וממר משה ויין, מנהל לשכת מנכ"ל משרד החקלאות לבקשת מידע של מרכז המחקר והמידע של הכנסת.

לבד מצוות עובדי המכון, פועלים בו כ-250 מילגאים ישראלים לתארים מתקדמים (תואר שני; תואר שלישי ובתור דוקטורט) וכ-60 מילגאים מחו"ל (רובם בתר-דוקטורנטים) רוב המילגאים עושים את עבודת המחקר בבית דגן. בנוסף, כ-50 מגמלאי המכון עוסקים במחקר במכון בהתנדבות, כפי שמקובל במוסדות מחקר באקדמיה. **בסך הכול, בקמפוס בית דגן של מכון וולקני פועלים כ-900 איש.**

על פי מכתבו של פרופ' קפולניק, 85% מעובדי מינהל המחקר החקלאי עובדים בבית דגן ו-70% מהם מתגוררים במרכז הארץ. לטענתו העברת צוות העובדים לצפון הארץ איננה ישימה מסיבות שונות בהן: 25% מעובדי המינהל מקבלים השלמת הכנסה ולדבריו אלה לרוב אינם המפרנסים העיקריים במשק הבית. לטענתו פועל יוצא של האמור הוא כי בני זוגם של אלה לא יסכימו לעזוב את מקום מגוריהם ועבודתם; חלק משמעותי מפעילות המחקר נעשית על ידי או בשיתוף עם תלמידים לתארים מתקדמים מהאוניברסיטאות השונות: הפקולטה לחקלאות, ת"א, בר-אילן, מכון וויצמן. העברת מכון וולקני תגביל משמעותית את האפשרות לבצע שיתוף פעולה ומחקר יומיומי משותף. פרופ' קפולניק גורס כי העתקה לצפון משמעותה למעשה היא שיתוק וסגירת המכון. לטענתו, אין מקום להשוות, בין העברת עיר הבה"דים לדרום לבין העברת מכון וולקני לצפון, כיוון שבעוד רוב אוכלוסיית עיר הבה"דים היא חיילים – ברובם בסדיר וללא משפחה, עובדי וולקני הם אזרחים וברובם בעלי משפחות, שחייהם משוקעים במרכז הארץ מבחינת תעסוקה של בני ובנות זוג וחינוך ילדים.

מנגד, צוין בתשובת נציג משרד החקלאות, כי אין המדובר בביצוע העברה מלאה ומיידית של מכון וולקני אלא בתהליך הדרגתי שצפוי לארוך כ-7 עד 10 שנים. לדבריו, כ-70% מחוקרי מכון וולקני יצאו לפנסיה בעשור הקרוב ולכן ניתן לקלוט עובדים חדשים המעוניינים לעבוד במקום החדש שייבחר.

3.1.2. שיתוף פעולה במחקר ובתשתיות עם אוניברסיטאות בסביבה⁹

כאמור לעיל, קיימות זיקות חשובות בין מוסדות המחקר האוניברסיטאיים לבין מכון וולקני. זיקות אלה באות לידי ביטוי בעיקר בשלושה היבטים: **הוראה של חוקרים במוסדות אוניברסיטאיים; שיתופי פעולה וביצוע עבודות מחקר של תלמידים לתארים מתקדמים (כמוזכר לעיל) ושימוש בתשתיות מחקריות** דוגמת מעבדות, ציוד, מכשור מדעי ועוד.

לדברי פרופ' קפולניק, עשרות מחוקרי וולקני מלמדים במוסדות המחקר וכן נוטלים חלק בשיתוף פעולה מחקרי עם חוקרים מן האוניברסיטאות. לטענתו, הפקולטה לחקלאות, אוניברסיטת בר-אילן ואוניברסיטת תל-אביב מבססות את לימודי החקלאות במוסדם על שיתוף חוקרי מינהל המחקר החקלאי בהוראה בתחומים אלה בתארים המתקדמים.

למרות קיומן של תשתיות מחקר משמעותיות ברשות מינהל המחקר החקלאי, הזיקה והקרבה הפיזית לאוניברסיטאות, מאפשרת לנצל תשתיות ומכשור מדעי נוסף או ייחודי המצוי ברשותן.

בשל שיתופי הפעולה במחקר, בהוראה ובתשתיות גורס פרופ' קפולניק כי להעברתו של מכון וולקני לצפון צפויות להיות השלכות שליליות על הכשרה מדעית חקלאית, על פעילות המחקר החקלאי ועל שימור הקשר של מכון וולקני עם המוסדות האקדמיים המצויים כיום בסמיכות גיאוגרפית ובנגישות פיזית גבוהה.

פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת להנהלת משרד החקלאות בשאלה באשר להשפעה הצפויה של המעבר על הזיקה עם הפקולטה לחקלאות, לא נענתה בצורה ישירה. עם זאת, צוין בתשובת משרד

⁹ פרופ' יורם קפולניק, ראש מינהל המחקר החקלאי, מכתב, 31 במרץ 2016.

החקלאות כי הטענה שסטודנטים לתארים מתקדמים לא יגיעו לגליל נסתרת על ידי נוכחות של סטודנטים בחוות יער אשר בעמק יזרעאל. עוד צוין כי עבור סטודנטים המגיעים מחו"ל, למיקום הגיאוגרפי אין השפעה אלא למצוינות המחקרית, וזו קיימת במכון וולקני.¹⁰

3.1.3. היבטים נוספים

לדברי פרופ' קפולניק, מיסודן של התשתיות המחקריות שמצויות במכון וולקני הן הבסיס העיקרי ליכולת המחקר שלו, ואלו נבנו במשך שנים רבות ובהשקעה כספית ניכרת. בין השאר, מדובר במעבדות מחקר מתקדמות, חממות, בתי גידול ייחודים, בנק גנים, ועוד. לדבריו, העברת המכון תדרוש תקציבי עתק וזמן רב שיידרשו לשם העתקה או הקמה מחדש של תשתיות המחקר. פועל יוצא של הזמן הרב והעלות הניכרת היא כי לשיטתו העברת המכון תגרום השבתה של המחקר וסכנה מוחשית להמשך פעילות המחקר.

בנוסף, כיוון שתנאי האקלים בבית דגן שונים מאלה שבגליל, חלק מן המחקרים ותשתיות המחקר אינן ניתנות להעברה לצפון ולכן, מחקר ארוך שנים בתחומים אלה, ירד לטמיון. כיוון שענפי חקלאות שונים תלויים רבות במחקר החקלאי, לפגיעה במחקר צפויה להיות השלכה ופגיעה ישירה בענפי חקלאות שונים.

פעילותו של מכון וולקני במיקומו הקיים בבית דגן, לצד מרכזי המחקר בדרום (גילת), ובצפון (נווה יער), מאפשרים לו לענות על צרכי המחקר של אזורי גידול שונים; ולחקריו ולהנהלת המכון להיות נגישים לחקלאים, לאקדמיה, ולחברות הזרעים והמחקר הביו-טכנולוגי. לדברי פרופ' קפולניק, העתקת מכון וולקני לצפון תפגע בהתייחסות למחקר החקלאי הנערך בדרום הארץ – אשר מהווה כיום את החלק הארי של שטחי החקלאות במדינה.

דוח הוועדה הבינמשרדית למינוף המו"פ החקלאי בישראל, מציג המלצות בתחום תשתיות המחקר והידע. בין השאר נכתב בדוח תחת הכותרת "ריכוז גיאוגרפי של תשתיות המו"פ", כך:

"משרד החקלאות ומינהל המחקר מבצעים כיום מאמצי מחקר ופיתוח ממגוון רב של אתרים הפזורים ברחבי הארץ. בניגוד למרכזי המו"פ האזוריים, המהווים תחנות ניסוי והדגמה מקומיות, לפיזור זה אין הצדקה ומקורו ובסיבות היסטוריות. הוועדה רואה ערך רב בצמצום מספר האתרים בהם קיימות תשתיות מו"פ, בדגש על תשתיות ממשלתיות, וריכוזם במספר אתרים מרכזיים. ריכוז החוקרים והתשתיות מאפשר הפרייה טובה יותר של רעיונות וידע, ומאפשר ניצול יעיל יותר של התשתיות. האתרים המרכזיים בהם צריך להתבצע המחקר של מינהל המחקר החקלאי הם האתרים המרכזיים שלו: מרכז וולקני בבית דגן, גילת, נווה יער, ומלח"י באילת. הוועדה ממליצה למנות צוות עבודה אשר יבחן את הדרכים לריכוז תשתיות המו"פ ולנצל חסכוניות פוטנציאליות מריכוז גיאוגרפי זה בין השאר לשדרוג תשתיות המחקר וחיזוק היכולות המחקריות של המינהל.¹¹

יצוין כי המלצות דוח הוועדה הבינמשרדית למינוף המו"פ החקלאי בישראל, אומצו על ידי הממשלה בהחלטתה מדצמבר 2012. בין השאר נכתב בהחלטה כך: "בכלל המלצות אלו, תכנית פעולה לחיזוק המו"פ החקלאי לטובת תושבי ישראל, ולהגדלת התשואה הכלכלית והמדינית מהיכולות הייחודיות של ישראל בפיתוח ידע וטכנולוגיות חקלאיות לטובת תושבי העולם. התכנית מתבססת על ביסוס תשתיות המו"פ החקלאי הקיימות והרחבת מעורבות היזמות הפרטית במימוש הידע הנצבר בתשתיות המחקר הציבוריות,

¹⁰ משה ויין, מנהל לשכת מנכ"ל משרד החקלאות, מכתב, 30 במרץ 2016.

¹¹ המועצה הלאומית לכלכלה, משרד ראש הממשלה, "מינוף המו"פ החקלאי בישראל: המלצות הוועדה הבין משרדית למינוף היתרון היחסי של ישראל בתחום הידע, והטכנולוגיה החקלאית", ע"מ 20.

וכוללת [...] ב. חיזוק מינהל המחקר החקלאי, ייצוב תשתיותיו הפיזיות והאנושיות וצמצום החסמים הארגוניים הקיימים בו (ההדגשות אינן במקור).¹²

נראה כי יש מקום לבחון, האם הכוונה להעביר את מכון וולקני לצפון תסייע במימוש החלטת הממשלה על מינוף המו"פ החקלאי ואכן תתרום לחיזוקו של המו"פ החקלאי בישראל. יצוין, כי על פי תשובת משרד החקלאות, מתווה ההעברה, מיקומו ועוד טרם נקבעו שכן טרם התקבלה החלטה פורמאלית בעניין וטרם הוקם צוות מנכ"לים לנושא.¹³ לכן לטענת נציג המשרד "הנושא מוקדם לדיון". מאידך, לטענת ראש מינהל המחקר החקלאי בוולקני, "עצם העלאת הנושא לדיון יוצרת כבר נזק משמעותי בשטח" – הבא לידי ביטוי בחשש של חוקרים חדשים ושל גורמים עסקיים השוקלים לעכב השקעות והזמנות.¹⁴

3.1.4. עמדת משרד החקלאות

מרכז המחקר והמידע של הכנסת, פנה של נציג משרד החקלאות בשאלות נוספות להבהרת עמדת המשרד ביחס לטענות כי המעבר המתוכנן עתיד לפגוע במחקר החקלאי בישראל, להלן תשובת נציג המשרד:

"העתקת מנהל המחקר לצפון כלל לא תפגע במחקר החקלאי אלא ההפך הוא הנכון וזאת מכמה סיבות מרכזיות:

- הריחוק הגיאוגרפי במדינת ישראל אינו בר השפעה כיוון שאין מדובר כאן על נסיעות של ימים והפרשי שעות בין מדינות כמו בארה"ב כדוגמא, אלא על מרחק של 1-3 שעות לכל היותר ממקומו הנוכחי גם כיום. יתר על כן, חשוב להדגיש כי כאשר חוקר הולך ללמוד או לבצע מחקר בתחום מסוים, שיקול המרחק מהמרכז איננו קיים, במיוחד כאשר אין מוסד אחר מתחרה בתחום שאליו הוא יכול ללכת. כמו כן, לא כל החוקרים בוולקני, בתחילת דרכם נולדו במרכז או גרו במרכז. "הטכניון" הוא מוסד אקדמי מכובד החוקר את תחומי ההנדסה, מים והחקלאות, וטרם נשמע קולו שהוא לא מצליח לחקור עקב המרחק שלו ממנהל המחקר, אלא ההפך הוא הנכון, מוסד זה מצמיח חוקרים ממעלה ראשונה בתחומי החקלאות.
- כאמור בתשובתנו, מרבית חוקרי מנהל המחקר החקלאי יצאו בשנים הקרובות לגמלאות, כך שבמקביל ליציאתם לגמלאות ייקלט דור חדש של חוקרים שידעו מראש שמקום עבודתם הוא בצפון, העתקת מנהל המחקר לצפון משתלבת היטב עם חזון הציונות של יישוב הפריפריה על ידי חוקרים צעירים אשר יכולים לקדם ולהפיח רוח חדשה ואוכלוסייה ברמה איכותית ביישובי הצפון ובכלל זה להביא להתפתחותו ולגרום לשגשוגו. משיכתם של מאות חוקרים צעירים בעשור וחצי הקרובים אל יישובי הצפון (למרות "מגבלות" המרחק) תעודד חברות ומכוני מחקר נוספים לקבוע את מקומם ו/או לפתוח סניפים בצפון המדינה ובכך להפוך את הצפון למרכז ארצי לחקלאות גם בתחום המחקר. תוכנית זו אף משתלבת היטב עם מדיניותו של שר החקלאות להגדיל את תחומי המחקר של מנהל המחקר החקלאי שיהוו מחקרים פורצי דרך בתחומי המזון המעסיקים את אוכלוסיית העולם כולו ולא רק את אוכלוסיית ישראל.
- מדינת ישראל משקיעה רבות בפיתוח תשתיות כבישים ותחבורה ציבורית אשר עתידים לשנות את הנגישות של ערי הפריפריה למרכז; חוקרים שיבחרו להמשיך ולהתגורר באזור המרכז, יוכלו בנקל

¹² החלטה מס' 5274, "אימוץ המלצות הוועדה הבין משרדית למינוף המו"פ החקלאי בישראל", 9 בדצמבר 2012.

¹³ משה ויין, מנהל לשכת מנכ"ל משרד החקלאות, מכתב, 30 במרץ 2016.

¹⁴ פרופ' יורם קפולניק, ראש מינהל המחקר החקלאי, מכתב, 31 במרץ 2016.

להגיע למקום עבודתם החדש בצפון הארץ בקלות. יתר על כן, אחת ממשימות של צוות המנכ"לים (שיוקם בהחלטת ממשלה) יהיה גיבוש סל תמריצים (מענקי מגורים, תוספת שכר וכו') לחוקרים שיעברו לצפון, אשר בהחלט יכולים לסייע רבות בבחינה של החוקרים להעתיק את מקום מגוריהם.

לסיכום, שיתופי מחקר בכל התחומים בעולם האקדמי הינם אבן שואבת לכל מוסד אקדמי באשר הוא, בשנת 2016 תרומתם של האמצעים הטכנולוגיים להתקשרויות טרנסאטלנטיות מעצימות את הקשר בין חוקרים מכל קצוות תבל בכל מוסד אקדמי, אנו בטוחים כי אמצעים אלו יכולים לסייע לחוקרים הנמצאים במרחק של עד 200 ק"מ. בנוסף, כיום ולאורך השנים חוקרים רבים בעולם עוברים ומעתיקים את מקום מגוריהם לצורך ביצוע מחקריהם, ואף לימודיהם באוניברסיטה, ולא פעם הם נשארים לגור בסביבה.¹⁵

כתיבה: רועי גולדשמידט

אישור: יובל וורגן, ראש צוות

¹⁵ משה ויין, מנהל לשכת מנכ"ל משרד החקלאות, דוא"ל, 10 באפריל 2016.